

УДК 373/378:796.032

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.1.5>

О. А. ІЩУК

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: ischuk.olena@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8696-4991>*

О. А. ІВАНЮК

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: ivanyuk.olha@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8451-1868>*

В. П. РОМАНЮК

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: Romanjuk.Viktor@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9328-9576>*

О. П. МИТЧИК

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
завідувач кафедри фізичної культури,
Комуніальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: omytchik@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-6775-6334>*

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА: СУЧАСНИЙ ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ І СИМВОЛІКА ЯК МІЖНАРОДНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

У статті розглядається олімпійська освіта як важливий компонент формування моральних і фізичних цінностей молоді. Аналізується сучасний олімпійський рух, його значення у розвитку міжнародного співробітництва та популяризації здорового способу життя. Особлива увага приділяється символіці Олімпійських ігор, як відображенню ідеалів миру, єдності та рівності. Олімпійський рух авторами розглядається як соціальний феномен, що впливає на глобальні процеси, об'єднуючи нації та сприяючи культурному обміну.

У статті висвітлено всі аспекти олімпійської символіки, які використовує Міжнародний олімпійський комітет для популяризації олімпійських ідеалів в усьому світі. Авторами обґрунтовано, чому саме дані визначення застосовуються в процесі олімпійської освіти, яка повною мірою відповідає вимогам суспільства й робить значний внесок у розвиток сучасної цивілізації.

Охарактеризовано важливу роль олімпійської освіти: її сучасний олімпійський рух і символіку, як міжнародний соціальний феномен. У статті розглянуто поширення знань про Олімпійські ігри, олімпійський рух та Олімпізм, які почали розвиватись у світі в середині 70-х років XX ст. Для поширення знань про олімпійський рух й Олімпізм, за рекомендацією Міжнародної олімпійської академії, національні олімпійські академії здійснюють велику роботу з організації олімпійської освіти.

Встановлено, що реалізація основних принципів і закономірностей функціонування олімпійського руху, викладених в Олімпійській хартії, проводиться через Національні олімпійські комітети. До системи установ, через які здійснюється виконання основних завдань Національних олімпійських комітетів, входять національні та регіональні олімпійські академії в Україні.

Розкрито, що сучасний олімпійський рух і його символи виступають важливими інструментами для формування громадянської свідомості, розвитку культурних зв'язків і зміцнення миру в світі.

Ключові слова: Олімпізм, Олімпійська хартія, олімпійська освіта, Міжнародний олімпійський комітет, символи, атрибутика, вогонь, медалі, гімн.

Постановка наукової проблеми та її значення. Багато науковців засвідчують [Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М.], що сьогодні найважливіше питання сучасного олімпійського руху полягає у залученні молодого покоління до тих гуманістичних ідеалів, духовних, моральних і культурних цінностей, на реалізацію яких орієнтовано цей рух. Саме з позицій гуманізму оцінюють соціальне значення спорту та олімпізму.

Вивчення історії олімпійського руху, його ідеалів і цінностей, а також його місце в системі явищ сучасного суспільства, має велике виховне й освітнє значення. Ідеали олімпізму відповідають ідеалам європейської співдружності, де людина, її здоров'я, життя, фізична та духовна культура визнаються найвищими цінностями. Тому в сучасних умовах особливу важливість набуває олімпійська освіта [Боднар А. О.], [Єрмолова В. М.].

Історія засвідчила, що ідеали, покладені в основу олімпізму, привабливі для всіх поколінь. Тож поширення знань про Олімпізм, пропаганда його цінностей, тобто олімпійська освіта, і сьогодні вважається найдієвішими інструментами виховання. Істотний аргумент на користь упровадження олімпійської освіти – той фактор, що заснований на загальнолюдських ідеалах і цінностях олімпізму [Карабанова Н. С., Карабанов А. Г., Савчук С. І., Білера М. О.].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Актуальність і необхідність олімпійської освіти для розвитку олімпійського руху, прогресу всього суспільства за допомогою гуманізації визнані сьогодні на міжнародному рівні й підтверджуються численними науковими дослідженнями [Єрмолова В. М.], [Радченко Л. О., Єрмолова В. М., Кроль І. М].

Вивчення наукових джерел [Бріскін Ю. А.], [Булатова М. М.], [Єрмолова В. М.], свідчать про те, що на сьогодні знання з олімпійської освіти є своєрідним узагальненням практичного досвіду вітчизняних і закордонних фахівців.

Питання олімпійської освіти постійно перебуває в центрі уваги Міжнародного олімпійського комітету. У сучасній вітчизняній науко-

вій і науково-популярній літературі, зважаючи на ґрунтовний масив наукових досліджень у галузі теорії й методики олімпійського спорту та безперечну рівноцінність освітньо-виховних завдань спорту, не вистачає відповідних досліджень щодо ролі й місця олімпійської освіти у вихованні молоді [Булатова 2002 : 20–21].

В останні роки ХХ ст. – на початку ХХІ ст. у багатьох засобах масової інформації, публікаціях у науково-методичних збірниках з олімпійської тематики допущені значні неточності у визначенні правильного тлумачення олімпійських символів та ритуалів. Ці неточності значною мірою знижують рівень олімпійського руху й олімпійської освіти. Водночас виникає потреба розширення сфери застосування олімпійської освіти, засвоєння олімпійських ідеалів, які є унікальною базою для олімпійського руху.

Мета статті – проаналізувати та обґрунтувати поширення знань про сучасний олімпійський рух, а також достовірно сформулювати тлумачення олімпійських символів і їх роль в олімпійській освіті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Важливі напрями наукової, освітньої та популяризаторської діяльності у сфері олімпійського руху й олімпійського спорту започатковано в Україні на початку 90-х років ХХ ст. Олімпійська освіта сьогодні – це важливий фактор розвитку олімпійського руху в Україні [Карабанова Н. С., Карабанов А. Г., Савчук С. І., Білера М. О.], реалізація якої здійснюється за двома основними напрямками: загальноосвітнім і спеціально-освітнім.

Ключова роль у формуванні вітчизняної моделі реалізації олімпійської освіти, а також у передових позиціях у популяризації, упровадженні олімпійської освіти, збагаченні її змісту й форм відіграє успішна діяльність Олімпійської академії України та Національного олімпійського комітету, що спільними зусиллями впродовж багатьох років розвивають освітню програму, зосереджену на Олімпійських іграх й Олімпізмові, та інтегрують її в навчальний процес [Карабанова 2016 : 20].

Реалізація олімпійської освіти здійснюється за двома основними напрямками: загальноосвітнім і спеціально-освітнім (М. М. Булатова, В. Н. Платонов), – а також створенням регіональних відділень Олімпійської академії України й Національного та регіональних центрів олімпійських досліджень і освіти [Єрмолова 2011 : 230].

Діяльність олімпійського руху має постійний універсальний характер. Його вершина – об'єднання спортсменів світу на великому спортивному святі – Олімпійських іграх. Олімпійська освіта являє собою поширення знань про Олімпізм, історію Олімпійських ігор Стародавньої Греції та сучасності, про принципи й ідеали сучасного олімпійського руху, а також про олімпійську символіку та атрибутику.

Олімпійська символіка – це те, що відрізняє Олімпійські ігри від інших світових змагань. Вона представлена відразу декількома атрибутами: олімпійським символом, олімпійським девізом, олімпійським прапором, які є власністю Міжнародного олімпійського комітету, а також олімпійським гімном, олімпійським вогнем, естафетою олімпійського вогню, присягою атлетів та олімпійських арбітрів, олімпійським талісманом, нагородженням переможців і призерів Ігор.

Символ Олімпійських ігор – п'ять олімпійських кілець, які символізують ідеали й мету олімпійського руху та всесвітній характер Олімпійських ігор. Олімпійські кільця символізують толерантність і дружбу між усіма, хто бере участь в Олімпійських іграх із усіх п'яти континентів нашої планети.

Гасло Олімпійських ігор – чотири послідовно розміщені слова «CITIUS–ALTIUS–FORTIUS–COMMUNIS». У перекладі з латинської ці три слова означають «ШВИДШЕ–ВИЩЕ–СИЛЬНІШЕ–РАЗОМ». Олімпійське гасло закликає усіх учасників Олімпійських ігор до постійного самовдосконалення особистості, відповідно до принципів та ідеалів Олімпізму.

Олімпійська емблема чітко визначена в Олімпійській хартії. Елементами олімпійської емблеми МОК є п'ять олімпійських кілець, розміщених на білому фоні та знизу доповнених олімпійським гаслом. Право використовувати олімпійську емблему має лише МОК і НОК. Це також чітко прописано в Олімпійській хартії.

Олімпійський прапор відносять до ритуальних символів Олімпійських ігор. На відкритті Олімпійських ігор на найвищій щоглі олімпійського стадіону урочисто піднімають олімпійський прапор, де також майорять прапори всіх держав – учасниць Олімпійських ігор.

Олімпійський вогонь – ритуальний символ Олімпійських ігор. Олімпійським вогнем вважають вогонь, який запалюють біля храму Гери в Олімпії за допомогою фокусування сонячних променів, за допомогою лінзи (як було в стародавніх греків) в урочистій обстановці під егідою МОК, далі – доставка його смолоскиповою естафетою на стадіон до початку урочистого відкриття Ігор. Право запалення вогню надається одному з найвидатніших атлетів країни – господарки Олімпійських ігор та символізує початок ігор. Після завершення ігор вогонь загашується, що символізує закриття Олімпіади.

Олімпійський гімн виконується на урочистих церемоніях відкриття й закриття ігор, а також на конгресах Міжнародного олімпійського комітету.

Олімпійську присягу атлетів на церемонії відкриття виголошує атлет країни, яка приймає Олімпійські ігри. Усі учасники та їхні прапороносці півколом шикуються перед центральною трибуною, після чого видатний атлет піднімається на трибуну й бере лівою рукою красчок олімпійського прапора, а праву руку піднімає вгору та виголошує Олімпійську присягу: «Від імені всіх учасників я обіцяю, що ми братимемо участь у цих Олімпійських іграх, поважаючи та дотримуючись правил, за якими вони проводяться, в істинно спортивному дусі, в ім'я слави спорту та честі наших команд».

Олімпійські нагороди – медалі, дипломи, призи, затверджені та присуджені МОК. Медалями нагороджуються призери, дипломами – усі призери, а також атлети, котрі зайняли 4–6 місця. До нагород МОК за особливі заслуги в розвитку олімпійського руху належать Олімпійський кубок та Олімпійський орден.

Маслинова гілка, або «котінос», зроблена у вигляді вінка. Її вручають переможцям разом із медаллю. Цю традицію відроджено на іграх XXVIII Олімпіади 2004 року в Афінах.

Талісман є спеціальним символом Олімпіади. Згідно з Олімпійською хартією, талісма-

ном може бути людина, тварина або казковий персонаж, котрий розповідає про особливості культури та традиції народу – господаря ігор і символізує цінності сучасного олімпійського руху. Офіційно талісман обирає країна, де проводять ігри.

Перший талісман з'явився на зимових Олімпійських іграх у 1968 р. у Греноблі. У 1972 р. Міжнародний олімпійський комітет ухвалив офіційне рішення про талісман як обов'язковий олімпійський атрибут.

Олімпійський плакат – форма наочної агітації, пропаганди спорту й популяризації Олімпійських ігор. Використовується також для інформації про олімпійське місто, країну. Отже, усі аспекти олімпійської символіки та атрибутики Міжнародний олімпійський комітет використовує для популяризації олімпійських ідеалів в усьому світі. Ці визначення також застосову-

ють у процесі олімпійської освіти, яка почала розвиватись у світі в середині 70-х років XX ст.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах помітно зросла роль олімпійського руху, етнічних цінностей олімпізму і його основних принципів. Завдяки використанню знань про сучасний олімпійський рух, Олімпізм, наявний досвід, маємо підстави вважати, що основний аспект олімпійської освіти – це олімпійська символіка та атрибутика, яка повною мірою відповідає вимогам суспільства й робить значний внесок у розвиток сучасної цивілізації. Перспективним напрямом роботи буде подальше вивчення особливостей упровадження олімпійської освіти в процес виховання дітей і молоді, до ідеалів і цінностей олімпізму, розроблення структури та змісту олімпійської освіти, рекомендацій щодо подальшого їх упровадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти: навчальне видання. Київ : Перша друкарня, 2019. 912 с.
2. Булатова М. М. Олімпізм як універсальна концепція виховання та освіти молоді. *Фізичне виховання в школі*. № 1 (51), 2008. С. 40–43.
3. Булатова М.М. Олімпійська освіта: Мет. реком-ії під-ні каф. олім-го та проф-го спорту НУФВіС України. Київ : 2002. 32 с.
4. Боднар А. О. Аналіз стану реалізації олімпійської освіти у загальноосвітніх навчальних закладах України. *Сучасні проблеми фізичного виховання спорту та здоров'я людини: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Державний навчальний заклад «Придністровський державний університет імені Т. Г. Шевченка»*. 2012. Вип. 3. С. 39–42.
5. Бріскін Ю.А. Президенти міжнародного олімпійського комітету, їх роль в розвитку олімпійського спорту. Олімпійський спорт. Львів, 2018. 36 с.
6. Платонов В. М. Енциклопедія олімпійського спорту. Київ : Олімпійська література, 2005. 464 с.
7. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
8. Карабанова Н. С., Карабанов А. Г., Савчук С. І., Білера М. О. Сучасний олімпійський рух і символіка – головний фактор олімпійської освіти. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2016. Вип. 23. С. 19-24.
9. Радченко Л. О., Єрмолова В. М., Кроль І. М. Олімпійська освіта – складова національної системи освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024. Серія 15, (12(185), С.162-165. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34)
10. Топчієва, Г. О. Олімпійська освіта в процесі занять фізичною культурою і спортом. *Проблеми та перспективи і напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики* : збірник тез І Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХДАФК, 2023. С. 187-189.
11. Daria Okun, Svitlana Stadnyk, Larysa Taran, Vladyslav Rozhkov, Maksym Mishyn, & Lubov Karpets. (2024). Olympic education as an object of scientific analysis based on international scientometric databases Scopus and Web of Science. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 28(3), 131-147. <https://doi.org/10.15391/snsv.2024-3.005>

REFERENCES

1. Bulatova M.M., Bubka S.N., Platonov V.M. (2019). *Olimpijskyi sport u systemi humanitarnoi osvity: navchalne vydannia*. Kyiv : Persha drukarnia [in Ukrainian].
2. Bulatova M. M. (2008). Olimpizm yak universalna kontseptsiiia vykhovannia ta osvity molodi. *Fizychne vykhovannia v shkoli*, 1 (51), 40– 43 [in Ukrainian].
3. Bulatova M.M. (2002). *Olimpiiska osvita*. Kyiv: Met. rekom-ii pid-ni kaf. olim-ho ta prof-ho sportu NUFViS Ukrainy [in Ukrainian].

4. Bodnar A. O. (2012). .Analiz stanu realizatsii olimpiiskoi osvity u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh Ukrainy. *Suchasni problemy fizychnoho vykhovannia sportu ta zdorovia liudyny: zbirnyk naukovykh prats. Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, Derzhavnyi navchalnyi zaklad «Prydnistrovskyi derzhavnyi universytet imeni T. H. Shevchenka»*, 3, 39–42 [in Ukrainian].
5. Briskin Yu. A. (2018). *Prezidenty mizhnarodnoho olimpiiskoho komitetu, yikh rol v rozvytku olimpiiskoho sportu*. Lviv : Olimpiiskyi sport [in Ukrainian].
6. Platonov V. M. (2005). *Entsyklopediia olimpiiskoho sportu Ukrainy*. K. : Olimp literatura [in Ukrainian].
7. Yermolova V. M. (2011). *Olimpiiska osvita: teoriia i praktyka*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Karabanova N. C., Karabanov A. H., Savchuk S. I., Bilera M. O. (2016). .Suchasnyi olimpiiskyi rukh i symbolika – holovnyi faktor olimpiiskoi osvity. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Fizychno vykhovannia i sport*, 23, 19-24 [in Ukrainian].
9. Radchenko L. O., Yermolova V. M., Krol I. M. (2024). Olimpiiska osvita – skladova natsionalnoi systemy osvity. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*, 15, (12(185), 162-165 [in Ukrainian].
10. Topchiieva H. O. (2023). Olimpiiska osvita v protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu i sportom. *Problemy ta perspektyvn i napriamy rozvytku suchasnogo sportu: aktualni pytannia eorii ta praktyky : zbirnyk tez I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Problems and promising directions of development of modern sports: current issues of theory and practice: collection of abstracts of the I All-Ukrainian scientific and practical conference]*. Kharkiv : KhDAFK, 187-189 [in Ukrainian].
11. Daria Okun, Svitlana Stadnyk, Larysa Taran, Vladyslav Rozhkov, Maksym Mishyn, Lubov Karpets. (2024). Olympic education as an object of scientific analysis based on international scientometric databases. *Scopus and Web of Science. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 28(3), 131-147.

O. A. ISHCHUK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Fitness and Cycling Sports,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: ischuk.olena@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8696-4991>*

O. A. IVANIUK

*Candidate of Biological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Fitness and Cycling Sports,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: ivanyuk.olha@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8451-1868>*

V. P. ROMANIUK

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Fitness and Cycling Sports,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: Romanyuk.Viktor@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9328-9576>*

O. P. MYTCHYK

*Ph.D. (Physical Education and Sport), Associate Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Physical Culture,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: omytchuk@lpc.ukr.education
<https://orcid.org/0000-0002-6775-6334>*

OLYMPIC EDUCATION: THE MODERN OLYMPIC MOVEMENT AND SYMBOLISM AS AN INTERNATIONAL SOCIAL PHENOMENON

The article considers Olympic education as an important component of the formation of moral and physical values of youth. The modern Olympic movement is analyzed, as well as its importance in the development of international cooperation and the promotion of a healthy lifestyle. Special attention is paid to the symbolism of the Olympic Games

as a reflection of the ideals of peace, unity and equality. The Olympic movement is seen as a social phenomenon that influences global processes, uniting nations and promoting cultural exchange.

Olympic movement, national Olympic academies carry out a lot of work in order to organize Olympic education according to recommendation of the International Olympic academy. Implementation of the basic principles and regularities of functioning of the Olympic movement is set out in the Olympic Charter and is conducted by the National Olympic Committees. National and Regional Olympic Academies in Ukraine are included in the system of institutions through which the solution of the main tasks of national Olympic committees are realized.

The article presents all aspects of the Olympic symbolics used by the International Olympic Committee for promoting of the Olympic ideals throughout the world. These definitions are used in the process of Olympic education. Olympic education is dissemination of knowledge about the Olympic Games, the Olympic movement and Olympism, began to develop in the world in the middle of 1970-s. It fully meets the requirements of society and contributes significantly to the development of modern civilization.

It is revealed that the modern Olympic movement and its symbolism are important tools for forming civic consciousness, developing cultural ties, and strengthening world peace.

Key words: Olympism, the Olympic Charter, Olympic education, International Olympic Committee, symbols, attributes, flame, medals, anthem.